

Sygn. akt II CSK 137/09

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 sierpnia 2009 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Marian Kocon (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Wojciech Jan Katner

SSN Hubert Wrzeszcz

w sprawie z powództwa Skarbu Państwa - Nadleśniczego

Nadleśnictwa M.

przeciwko E. Spółce Akcyjnej w P.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 20 sierpnia 2009 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej

od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 17 września 2008 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania oraz orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 17 września 2008 r. oddalił apelację powoda - Skarbu Państwa reprezentowanego przez Nadleśniczego Nadleśnictwa M. od wyroku Sądu Okręgowego oddalającego żądanie powoda zasądzenia na jego rzecz od pozwanego E. S.A. w P. kwoty złotych 458.000 zł, z tytułu wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z jego nieruchomości w bliżej określonym okresie.

Ustalono, że na gruntach będących własnością powoda posadowione są od lat sześćdziesiątych, siedemdziesiątych ubiegłego stulecia, a na pewno istniejące już w 1991 r., wchodzące w skład przedsiębiorstwa pozwanego, słupy energetyczne z rozpiętymi na nich liniami wysokiego napięcia. Inwentaryzacja dokonana przez strony w 2006 r. wykazała wielkość obszaru leśnego zajętego przez pozwanego, który to teren jest utrzymywany bez roślinności i bez możliwości prowadzenia pod liniami energetycznymi jakiegokolwiek gospodarki leśnej. Powierzchnia zajęta przez pozwanego wynosi 556.840m². Strona powodowa jako użytkownik tych gruntów wyrażała zgodę na wstęp poprzednika prawnego pozwanego na grunt i budowę sieci energetycznych, a Minister Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego podejmował decyzje o zezwoleniu na zmianę uprawy leśnej na inny rodzaj użytkowania gruntu.

Pozwany jest następcą prawnym Zakładu Energetycznego P. Przedsiębiorstwa Państwowego w P. Zakład ten został przekształcony w jednoosobową spółkę akcyjną Skarbu Państwa aktem przekształcenia z dnia 12 lipca 1993 r. na podstawie ustawy z 5 lutego 1993 r. o przekształceniach własnościowych niektórych przedsiębiorstw państwowych o szczególnym znaczeniu dla gospodarki państwa (Dz. U. nr 16 poz. 69). Na skutek przekształcenia spółka wstąpiła we wszystkie prawa i obowiązki swojego poprzednika prawnego, co wynika z brzmienia art. 5 ustawy. Także zgodnie z ustawą z 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji (tj. Dz. U. z 2002 r. nr 171 poz. 1397) spółka wstąpiła we wszystkie stosunki prawne, których podmiotem

było przedsiębiorstwo państwowe, bez względu na charakter prawny tych stosunków.

Sąd uznał, że ograniczenia w korzystaniu z nieruchomości Skarbu Państwa, ustanowione na rzecz przedsiębiorstwa energetycznego w okresie, gdy było ono jednostką państwową, zachowują swoją moc również po przekształceniu tego przedsiębiorstwa w spółkę akcyjną. Nie ma zaś jakichkolwiek podstaw do przyjęcia, że korzystanie przez zakład energetyczny z nieruchomości państwowej miało się odbywać odpłatnie. Przeciwnie, z obowiązujących w czasie prowadzenia inwestycji przepisów wynikała zasada nieodpłatnego udostępniania i przekazywania nieruchomości między jednostkami państwowymi (rozporządzenie RM z 2 sierpnia 1949 r. w sprawie przekazywania nieruchomości niezbędnych dla realizacji narodowych planów gospodarczych - Dz. U. Nr 47 poz. 354; rozporządzenie RM z 4 października 1958 r. w sprawie zasad i trybu przekazywania w ramach administracji państwowej przedsiębiorstw, instytucji oraz zakładów, nieruchomości i innych obiektów majątkowych - Dz. U. tj. z 1970, Nr 28 poz. 225 ze zm.).

Skarga kasacyjna powoda od wyroku Sądu Apelacyjnego – oparta na obu podstawach z art. 398³ k.p.c. – zawiera zarzut naruszenia art. 382 k.p.c. w zw. z art. 328 § 2 k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c., art. 231 k.p.c. art. 7 i art. 17 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1949 r. o państwowym gospodarstwie leśnym (Dz. U. Nr 63, poz. 494 ze zm.), art. 352 § 2 k.c. w zw. z art. 224 § 2 i 225 k.c., art. 60, 65 § 1 i 2 k.c., art. 244 § 1 k.c. oraz art. 353¹ k.c., a także art. 140 k.c., i zmierza do uchylenia zaskarżonego wyroku oraz przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Nie wnikając już w ocenę stanowiska Sądu Apelacyjnego co do ustalenia, że do posadowienia słupów energetycznych i rozpięcia na nich linii wysokiego napięcia doszło w wyniku realizacji stosownych decyzji odpowiednich organów wydanych na podstawie ówczasnie obowiązujących przepisów, to niepodobna, jak uczynił tenże Sąd, z tym ustaleniem wiązać poglądu, że pozwanemu przysługuje prawo do bezterminowego nieodpłatnego korzystania z gruntów w zakresie odpowiadającym treści służebności przesyłu.

Należy zauważyć, że roszczenia powoda wiążą się nie tylko z korzystaniem z jego własności przez pozwanego, czego on nie neguje, ale z zarzucaniem jemu złej wiary, wymaganej przez art. 225 k.c. dla dochodzenia świadczeń z tytułu wynagrodzenia za korzystanie z rzeczy. Przede wszystkim należy stwierdzić, że pozwany zakład energetyczny korzysta z gruntów leśnych powoda na prawnych warunkach posiadania zależnego służebności gruntowej (art. 337 i 352 k.c.; od dnia 3 sierpnia 2008 r. jest to służebność przesytu, art. 305¹ – 305⁴ k.c.); zob. postanowienie SN z dnia 22 października 2002 r. III CZP 64/02, (Lex nr 77033); wyrok SN z 11 maja 2005 r. III CK 556/04 (Lex nr 221731); wyrok SN z dnia 17 czerwca 2005 r. III CK 685/04, (Lex nr 277065). Do roszczeń właściciela o wynagrodzenie za korzystanie z tak określonej służebności stosować należy odpowiednio przepisy o tzw. roszczeniach uzupełniających właściciela wobec posiadacza samoistnego w procesie windykacyjnym (art. 224 – 228 k.c.). W tej kwestii skład orzekający podziela stanowisko tej części judykatury, która rozszerza zastosowanie roszczeń uzupełniających także na inne sytuacje korzystania z cudzej własności. Jest ono wyrażone zwłaszcza w uchwale SN z dnia 17 czerwca 2005 r. III CZP 29/05 (OSNC 2006, nr 4, poz. 64) oraz w wyroku SN z dnia 11 lutego 1998 r. III CKN 354/97, (niepubl.); uzasadnieniu wyroku SN z dnia 28 lutego 2002 r. II CKN 182/01 (niepubl.); wyroku z dnia 30 czerwca 2004 r. IV CK 502/03, (Lex nr 183713); wyroku SN z dnia 18 marca 2005 r. II CK 556/04 (OSNC 2006, nr 2, poz. 38); wyroku SN z dnia 24 lutego 2006 r. II CSK 139/05, (niepubl.); wyroku SN z dnia 8 grudnia 2006 r. V CSK 296/06, (niepubl.); wyroku SN z dnia 25 listopada 2008 r. II CSK 346/08, (niepubl.).

Po zmianach ustrojowych w Polsce i przywróceniu prawidłowej roli prawu własności, o czym stanowi Konstytucja i kodeks cywilny w zmienionych przepisach o własności, najpierw przedsiębiorstwo państwowe Zakład Energetyczny P., a obecnie pozwany, jako osoby prawne korzystają z własności przysługującej Skarbowi Państwa. Skarb Państwa występuje w sprawie jako państwowa osoba prawna, wykonująca uprawnienia właścicielskie w sferze *dominium* względem gruntów leśnych Nadleśnictwa M. (art. 34 i 44¹ k.c.). Korzystanie z tych gruntów przez przedsiębiorstwo energetyczne pozwanego wymaga, jak to wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 29 kwietnia 2009 r. (sygn. akt II CSK 560/09, niepubl.),

podstawy prawnej, nie odnoszącej się do samego posadowienia słupów i rozwieszenia sieci energetycznej, co miało miejsce przed laty i zostało już rozpatrzone, ale do obecnego korzystania. Skoro strony przyznają, że nie ma między nimi zawartej stosownej umowy, a w nowych warunkach prawnych wykonywania własności przez podmioty prawa cywilnego nie występuje żadna podstawa do korzystania z własności Skarbu Państwa *ex lege* i nieodpłatnie, to mamy do czynienia z bezumownym korzystaniem z cudzej własności. Oznacza to, że nie występuje, jak to błędnie przyjął Sąd Apelacyjny, trwałe ograniczenie uprawnień właścicielskich Skarbu Państwa do nieruchomości zajętych przez pozwanego skutkujące pozbawieniem Skarbu Państwa tytułu do wynagrodzenia za korzystanie z tych nieruchomości. Jeśli tak, to pozwanego obciąża obowiązek zapłacenia powodowi należnego wynagrodzenia.

Stosując do bezumownego korzystania z cudzej własności przepisy o świadczeniach uzupełniających (art. 224 – 228 k.c.), z przytoczonym już powyżej uzasadnieniem prawnym takiej możliwości, należy przyjąć uprawnienie powoda do żądania wynagrodzenia za korzystanie z gruntów leśnych Skarbu Państwa przez pozwanego od chwili dokonanego przez powoda, po myśli art. 228 k.c., wezwania do zapłaty wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z gruntu.

Artykuł 228 k.c. nawiązuje w swej hipotezie do art. 224 § 2, art. 225 zd. 1 i art. 226 § 1 zd. 3 k.c. W swej dyspozycji dokonuje merytorycznego zrównania sytuacji prawnej (w zakresie praw i obowiązków) samoistnego posiadacza w dobrej wierze od chwili, „w której dowiedział się o wytoczeniu przeciwko niemu powództwa o wydanie rzeczy” oraz posiadacza, który „został wezwany przez właściwy organ państwowy do wydania rzeczy”. Jeśli więc chodzi o roszczenia uzupełniające i rozliczenia z tytułu nakładów z samoistnym posiadaczem rzeczy będącej przedmiotem własności państwowej należy stosować przepisy art. 224 § 2, art. 225 zd. 1 i art. 226 § 1 zd. 3 k.c.

Uznać zatem należy, że od chwili dokonanego przez powoda wezwania o zapłatę wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z gruntu w zakresie odpowiadającym treści służebności należy pozwanego uważać za osobę będącą w złej wierze (art. 224 § 2 k.c.), i dalej, że od tej chwili jest on zobowiązany do

zapłacenia wynagrodzenia. Dodać trzeba, że ze względu na sygnalizowane wprowadzenie od dnia 3 sierpnia 2008 r. do kodeksu cywilnego przepisów o służebności przesyłu (ustawa z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny, Dz. U. nr 116, poz. 731), roszczenia o wynagrodzenie za korzystanie z gruntu po tej dacie należy rozpatrywać z uwzględnieniem nowych przepisów (art. 305¹ – 305⁴ k.c.) oraz zmienionego jednocześnie art. 49 k.c.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.